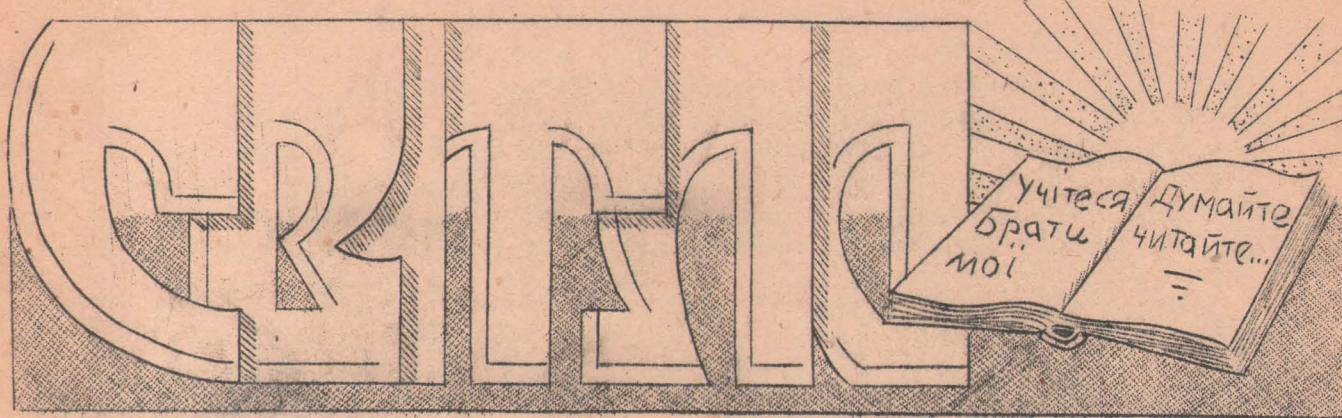

О. пор. Нордуда

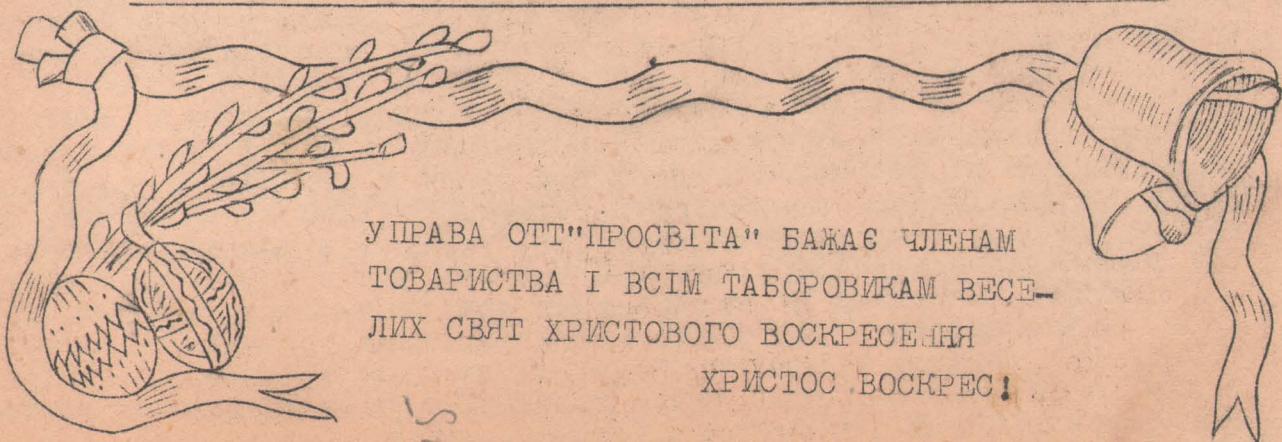
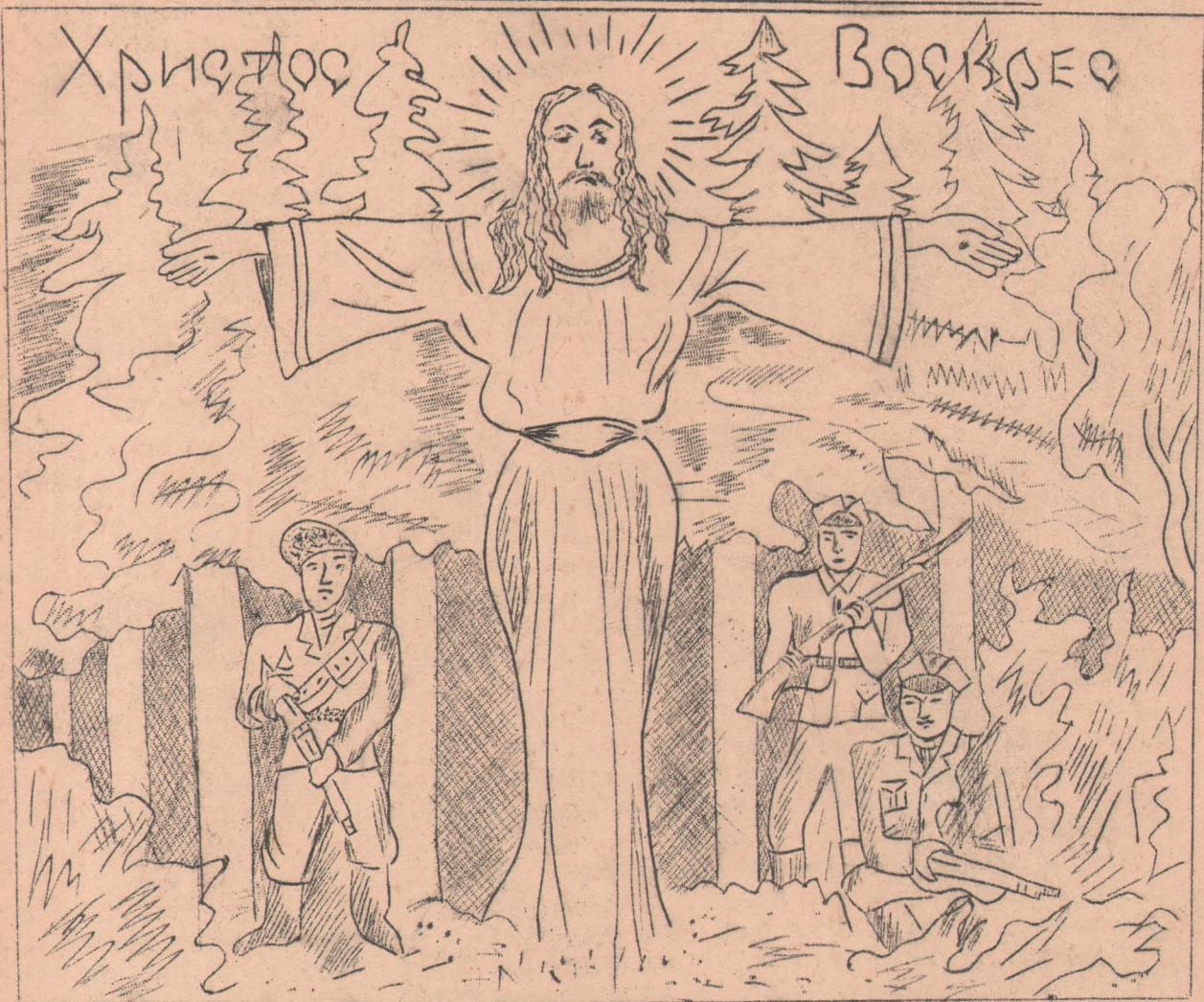
ОРГАН ОТ Т "ПРОСВІТА".

ТУ П - Ріміні - Італія

Рік: II.

ІЗ. 4. 1947.

Ч.: 2.(3).

УПРАВА ОТ Т "ПРОСВІТА" БАЖАЄ ЧЛЕНАМ
ТОВАРИСТВА І ВСІМ ТАБОРОВИКАМ ВЕСЕ-
ЛИХ СВЯТ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСЕННЯ

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

о. пор. Е. Кордуба.

ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВЕ

Наш Господь Ісус Христос воскрес раннім ранком, коли минула
шоста година. При Гробі Господа повстав великий і сильний земле-
трус. Ангел Господній відкалив камінь від дверей Гробу. Сторожа
забралася великого страху і впала на землю. Раненько Марія Магда-
лина, Марія, мати Якова і Саломії, прийшли до Гробу Ісуса з арома-
тами, щоб намазати тіло Його (Мат. 28:1, Марк. 16:1-4). Однак Ма-
рія Магдалина побачила, що Гріб отворений, а тяжкий камінь, лежить
збоку Гробу. Перша думка її була, що тіло Христа мусили вкрасти,
тому вона негайно біжить до Апостолів Петра і Йоана і цю новину
звітає їм. Інші жінки входять до Гробу і бачать там ангела, що
звітає їм райську вістку про воскресення Христа Спасителя, а во-
ни спішать звістити цю подію Апостолам (Марк. 16:5-8). Тимчасом
Петро і другий ученик (Йоан), почувши від Марії Магдалини цю ві-
домість, спішать до Гробу і, не знайшовши в Гробі тіла Христового,
вернулись до дому (Лука 24:12, Йоан 20:33-8). Марія Магдалина, яка
шла за Петром і Йоаном, осталася при Гробі і плакала. Заглядаючи
до Гробу, побачила двох ангелів, а коли обернулась назад, побачи-
ла Господа Ісуса. З початку думала вона що це огородник, коли від-
важ-пізнала Христа, спішить сповістити Апостолів (Йоан 20:11-18,
Марк. 16:9). Подорозі приїхала Марія Магдалина до других жінок,
що йшли сповістити ученикам про Христове Воскресіння. Туди явля-
ться їм сам Господь і сказав до них: "Радуйтесь!" Всі вони впади-
ніг Його (Марк. 28:9-10). Потім Господь явився дном ученикам,
що йшли до Еммаус. Коли ці ученики вернулись до Єрусалиму, щоби
рассказать іншим про появу Господа, їм сказали, що Господь явився
Петрові (Лука 29:13-25). В той перший день вечером Господь явився
домі, в якім були зібрані всі ученики, крім Апостола Томи. Двері
були замкнені, бо боялись жидів, а Христос розмовляв з ними.

Празник Воскресіння Господнього називається Пасхою, ім'ям ста-
новавітнього празника, установленого на пам'ятку визволення юдей-
ського народу з єгипетської неволі. Тоді ангел побив смертю всіх
первородних єгипетських, а мимо проходив (по-єврейськи "пасах",
відти - Пасха) біла домів ізраїльтян, на яких видів кров агнця,
сподь нап своїм воскресінням визволив нас від неволі гріха і ці-
ноля. "Пасха наша є велика і священніша, Христос за нас був розп'я-
тий" (Кор. 5:7, 1.Кор. 15:14). Своїми появами по Воскресінню хотів
наситель доказати людству, що Він на правду є правдивий Бог, а го-
точена Ним наука - це підстава і опора всіх народів на світі. Рів-
аж Господь хотів всіх тих, що терплять, потішити і показати їм, що
це тяжкий і повний муки і терпіння Страсній П'ятиці, мусить прийти
зітле Воскресіння, повне відродження життя і радости. Слід про це
запам'ятати всім нам вигнанцям із нашої рідної землі. В день Христової
свободи над гріхом і лихими людьми, гумки наші звертаються до наших
братів на Україні. Вони в цей великий день не можуть свободно й яв-
итися перед світом висловити своєї волі, радости і веселості. Вияв їх-
ньої волі фальшований зайдманцем. Серед наших братів в Україні розпо-
люджає зайдманець розкладові ідеї, щоб убити в них віру у власні си-
ли та ідею української державності, нищити українську культуру, гра-
ніці і церкви. Прямо несамовиті в своїй суті і в практичному переве-
данні переселення на схід соток тисяч українців з їхніх працідних
сел і заселювання тих же українських земель чужонаціональним еле-
ментом. Сьогодні наш народ у найважчих умовах ворожої винищуваль-
ної політики, мусить провадити боротьбу за своє біольогічне зbere-
ження і за збереження своєї душі, традиції і церкви. Одним словом,
зреживає наш народ Страстну П'ятницю.

наші вороги стараються зложити наш нарід до гробу, але Воскресіння Христове є нам запорукою, що так, як Христово Воскресіння прийшло по тяжких терпіннях і несподівано для горога, так і наш нарід, хоча жертви, що падуть на полі слави є для нас дуже болючі, повстаниє до нового життя. Мусить прийти день всенародного Воскресіння. Так пророкували наші національні генії Тарас Шевченко і Іван Франко. Хай день Христового Воскресіння буде для нас на чужині цим днем, в якім шлемо наш привіт усім тим, що борються за приспішення дня Воскресіння нашого народу. Шлемо, наше радісне "Христос Воскрес" тим, що страждають у тюрмах, по концтаборах, на засланні, до тих, що боронять наших прав на чужині. Святкуємо в мирі воскресшого Христа, пам'ятаючи на великі діла, що їх доколав наш нарід і тепер боронить Європу перед холодним Сходом, та з вірою в його світло і величне майбутнє Воскресіння.

Богдан Бора.

З'єднаймося

З'єднаймось нині думкою одною
І змиймо біль зі скорбного лица,
Упиймось нині пірою міцною,
Відмолодім надією серця.

І силою законів Божих
Скріпімо душу нашу знов,
Бо Правда згинути не може,
Як тіло Господа і кров.

Серця пустімо в ритм воскресних дзвонів,
Хай сонце світить з наших віч-зіниць,
Хай спів пливе в райдужних фарбах тонів
З грудей народу, наче бањ дзвіниць.

Христос Воскрес! Горім серцями.
Він смертю смерть переборов
І встав, як день встає над нами,
І символ Вічності на себе вбрав.

З'єднаймось нині думкою одною,
Відмолодім надією серця!
Не ждім, а йдімо після ходою
До Воскресіння Надії-Борця.

ВСІМ СПІВРОБІТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ ВЕСЕЛИХ ІЩАСЛИВИХ СВЯТ
БАЖАЄ РЕДАКЦІЯ "СВІТЛА"

Б. Д.

- 4 -

Рівноденний театральний день свята

У всіх народів, ще задовго до Великодного свята, властовувалася різні інсценізації, що підготовляли людей до урочистості Великодня. З картини відомого маляра Брейгеля ми бачимо, як бучно була виставлена бійка поміж Масницею і Постом. В цій інсценізації брало участь понад кілька соток людей. Масницю зображував грубий німецький бургер, що сидів на величезній бочці з тином. В руці тримав видольце, на яке було наструмлене смажене поросся. За бургером несли на широкому піднісі смажених птахів та телячу голову. Навколо нього стояли грубі люди з штучними червоними піанськими носами. Проти бургера, на простому дерев'яному кріслі, сидів худий монах, що тримав у руці держак з лопатою, де лежали два оселедці. Ліворуч від цього персоніфікованого Ісуса, біля ніг його, лежав пісний хліб, а ззаду йшов цілий гурт людей, переважно в чорних строях. Деякі з них стояли на колінах і молилися. Після короткого діялогу поміж бургером та монахом сторонники останнього наступали за бургера, він падав з бочки і боязливо утікає, а процесія Посту продовжувала йти далі, набираючи кількісно все більше людей. Особи, що зображували піяків, скидали свої машкари і приєднувалися до процесії Ісуса. Так символізувалася перемога Посту над Масницею, що кликає людей підготовитись до страстів Христа, до Воскресіння Його, до

С. Бєсдар

Розгромнути ЖАХІСІІ ЛУСИІІ

Єдина в кожній людини
власність, що мусить бу-
ти визнана за нею є: свя-
тіння її "я", її покликан-
ня.

Бранд.

Я любив Тебе, іскристе ви-
во... Ти проводило зі мною ве-
личі свята, ти було моїм дру-
гом на самоті, ти вливався ки-
п'ячим кумисом в мої жили та га-
нило моєю душою через рідні житя,
вітрів на втіху.

Я любив тебе скрайно. Любив
до сьогодні. Але від сьогодні ти
мій ворог!!! Послууй! Ще хвили-
на і побідно встане Сонце, ще
одна, і сколисне космосом могут-
нє: "Воскрес! Воскрес!"

Я покрив тобою, іскристе,
дно глибокої чарки. Покрив і вий-
шов на узгір'я привітати побідне

Бачиш? Стою з витягненою
руккою і мовчки чекаю... Кругом же
застерло і мовчить.

Вдарив дзвін...

Я крикнути хотів, набравши
погітря в повні груди, Воскрес!
Та нагло... що це? Слові застягли
в горлі, а очі відкрились широко...

Я не бачив як побідно встало
Сонце, я побачив... цілу в чорному
му, мою скорботу Матір. Стояла два
кроки передімною, а її погляд був
сумніший від світла місяця в дале-
кій пустині...

Я хотів вдарити іскристим об-
землю і кинутись до її стіп, ці-
луючи гарячу руку. Та хтось мов-
чазно здергав руку і шептав: "Це
сльози твоєї Матері, не кидай!"
А мати моя сумно усміхалась. Я
приступив і щойно тоді запримітив
що сміх її мережали великі, хру-
стальні сльози.

Вона витягнула свою худорло-
ву руку і, як в дитинстві, гладила
моє вже зрання поморщене чоло, а
я ловив у чарку її скорботні сльо-
зи... І тоді я почув її голос:
"Сину, це моя туга. Виний, бо ти
як понівечена форма, мусиш бути
перелитим. Вип'єш, станеш тоді са-
мим собою, станеш тоді гармонійни
суцільним і непохитним в своїх п-
онорах по мети життя."

зустрічі Великодня.

З дальших обрядово-театральних сценок, що перед святом Великодня, на більш відомі "Шестіє на осляті", увербну неділю та "Омовеніє ніг", що відбувалося у Страстний Четвер. Перше в деяких народів, напр. у Московській Русі, відбувалося досить урочисто. З Московського Кремля, з Боровицької брами, на осляті їхав патріарх, а тварину вів за уздечку, якщо не сам цар Московії, то найближчий його намісник. Процесія йшла через Червону площу, повз храм св. Василія Блаженного і заходила до Спаських воріт. Згодом, організувавши імперію, Петро I злікідував цей обряд, що ставив царя в нище положення від церковного владики.

Зміст "Омовенія ніг" зображав 12 священників, що символізували 12 Апостолів Христа. Вищий духівник кропив кожному праву ногу. В деяких старих варіантах православного богослужіння, замість 12-го священника, сиділа не духовна особа, що мала відтворити образ зрадника Юди.

Нарешті наступало свято Великодня. Найбільше даних говорить нам про те, що дуже розповсюдженою виставою, що відбувалася в другий день Великодніх свят, була т.зв. "Емаусова гра". Зміст її взятий з Євангелія від св. Луки - "Христос з учнями по дорозі в село Емаус". Сцена описує про зустріч Христа після Його Воскресіння з двома мирянами, які стурбованій занепокоєні долею пророка Ісуса Назарінна. За їх словами, то "бут пророк, могутній у ділі і у слогі перед Богом і всіма людьми".... Далі розмога мирян переходила на те, що поки здивувалі тим, що діякі жінки, які були раноколо Його гробу, не знайшли Його тіла, а людям прийшли й сповістили, що там бачили ангелів, що сповістили їм, що Він живий. Далі слідувало оповідання Христа, що вияснювало мирянам прагду про себе. Сцена "Емаусової гри" закінчувалась, як за Євангелієм св. Луки, розламуванням хліба, після якого

Чарка наповнилась в'єрть, а Мати моя поцілуvala мене в чоло і тихо - тихо віддалялася... Я хотів бігти за Нію, та поглядом своїм Вона зберіжала мене на місці. А Вона, скорбна, віддалялася і кликала до мене знову: "Ти вияви собою тільки те, що хотів вичвити у тобі Господар. Як виявивши, то створиш міст, що існування троє доміст призначення моого життя! злучить з життям цілого космосу! Тоді ти для мене знову воскреснеш!" як ти для мене знову воскреснеш?"

Вона зникла, а я, задивлений вдалечінь, побачив... як встає побідне Сонце! Щось стриснуло моє душою, змочились мої вії. Я приложив чарку до уст, і тоді, коли велика, хрустальна слюза змішалася з тugoю Матері, я перехилив її і випир все до dna. Тоді я визиваю, поглянув довкруги і крикнув:

"Воскрес! Воскрес!" - а все кругом раділо.

Я зрозумів Тебе, моя усміхнена сльозами Мати. У день, коли Він воскресар, Ти прийшла дати мені свою тугу, Ти прийшла рятувати свого сина.

І він для Тебе вже воскрес! Радуйся!?

Тому раджу і Вам:

Коли воскреснути Ви хочете

для Матері своєї, Ви випийте її тугу!

Повірте і зрозуміте так як я: я пив іскристе вино, та не знаю що воно брудна, грізна отрута. Воно мене троїло і дурило: "Вона воскресне!"

Я кажу Вам: не вірте!!!

Вона сама прийшла і дала свідомість призначення моого життя!

Щоби щасливо Вона жила так ти

Кінець.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Н.Н.:

"Знайти життя - це найвища ціль чоловіка, - це призначення його. Порівні життя може осягнути він лише, коли посвятить індивідуалізм, користь абсолютного добра на землі, яким є нація, бо тоді що чисто впорні може розвинути свою особистість. І маємо парадокс зберігаємо індивідуальність за ративши її.

Добуваємо відродження через через утрату егзистенціального наставлення, через відречення себе любості

миряні пізнали "ого, а він чим становився невидимий..."

Вся "Емаусова гра" була витримана в суворо-поважному тоні і не мала ніяких комічних додатків. Значно більше комічних сценок в польському тексті, а ще більше, в старо-тирольському варіанті.

Взагалі "Емаусова гра" належить до найбільш старих богослужбових драм і була відома в Європі ще в XI столітті. Часом "Емаусова гра" входила до тексту драми про життя Ісуса Христа, як то мало місце в ав-сбургського драматурга-майстердін-ера Себастіяна Вільда. В Польщі "Емаусова гра" виставлялася в XVI ст. в тексті Вільковецького.

Український варіант, як щойно згадували, носить поважний характер і є цілком відмінним від польського. В нашому примірнику двоє мирян згутуються Лукою і Клеоном. В цьому є відступ від тексту Євангелія, а ім'я першого не зазначено. "Емаусова гра" безперечно могла зацікавити виконавців-акторів й глядача своїм ситуаційним положенням: миряни не впізнають Христа...

В деяких наших старих великомісцевих виставах "Емаусова гра" була другою частиною драми. Тоді до першої входили сторінки з життя праотців людей або їх спадкоємців, наприклад, побідомлення Ангела Адамові і Еви радісної звістки про Христове Воскресіння і наказування їм слідувати в утрачений рай.

"Емаусова гра" і перша частина вистави, йшли в супроводі хору й віршів, читаних отроками, очегидно з текстом опису й величі найбільшого християнського свята. Сама по собі "Емаусова гра" з'являється однією з двох драм великомісцевого циклу, де Ісус Христос виступає у власній особі, а не в умовній (алегоричній) формі. Другою драмою, де він з'являється таким, є п'еса - "Слово о збуренню пекла". Така мала кількість драм з наявністю Ісуса Христа у власній особі говорить знову зараз про перегагу духового складу української людини, яка воліла бачити умовний образ Христа, тому в образотворчому мистецтві ця властивість і поширилась так широко серед нашого народу. Воскресіння Спасителя, яке припадало з щорічним воскресінням природи від зимового сну, якнайкраще збуджувало дух нашого народу в прагнення за свої кращі ідеали. Дух Великомісцевого переміг бліде свято матеріїлізованого світу - І-ше травня. Дух народної радості бував величним у гаїлках і непомітно зникав у славовозісних "робітничих маївках" на тій же самій вічній природі.

Юр - Модест Підкова.

ЧЕРВОНИЙ ДІРМІЯ //

Комісар окремої сотні з'язку 45-ої дивізії Вімба переглядав у своїй канцелярії свіжоприбулі інструкції й розпорядження від Політвідділу 45-ої дивізії. Вимагалось: зміцнити дисципліну серед червоноармійців та старшин; зверталось увагу на клясову якість самів селянам-червоноармійцям довести про необхідність "гегемонії пролетаріату" та ліквідації "куркульства як кляси". Всі інструкції пережовували старе, переливали з пустого в порожнє, говорили воду в ступі. Комісар читав і робив червоним олівцем замітки, коли, що кому і як виконувати... Аж ось одна інструкція звернула його увагу особливо. Во-

на була про політпрацю у Великомісцеві дні. За чотири дні наступали Великомісцеві свята. Вімба перечитав її уважно два рази і закликав до себе секретаря парторганізації сотні. "Слухайно, - звернувся Вімба до нього, - маємо інструкції про Великомісцеві свята. Як на твою думку, що мусимо робити?"

"Я також одержав цю інструкцію, зміст її знаю. Вже дав відповідні інструкції політуповноваженим по чотах і роях. Дав їм завдання, щоб на політлекціях досягли від червоноармійців того, щоб вони самі висловлювались про те, що Великден є дикунство й забобон".

"Я дам наказ сотенному, щоб в ніч під Великден у всіх червоноармійців перевели ревізію осо- бистих речей. Вилучити у кого є на- тільні хрестики, листи від рідних і... все підозріле".

"Добре. А щоб не було нездо- волення, парторганізація улаштує в ніч під Великден антирелігійну риставу, а перед вистапою зробимо

ВЕЛИКОДЕНЬ

С призбругуванням
селяж ПОДІЛЛЯ

Великдень! Як хвилюється серце кожного українця тільки на звук цього слова! Як живими стають в нашій уяві веселі гаївки і забави, паски і писанки, воскресні дзвони! Во свято Христового Воскресення - це найбільше рокове свято українського народу; це свято перемоги Правди над Непрагдою, Добра над Злом, Сонця над Зимою; це свято Весни. Це найбільший тріумф Спасителя, який "смертію смерть поправ і сущим во гробі живот дарував".

Своєю смертю і Воскресенням Христос створив величну Ідею: через смерть до воскресення, через смерть до вічного життя. І тому ця ідея - ця наука така сильна і непереможна, все більше і більше поширюється.

Український народ глибоковідчує і зрозумів значення величної містерії Воскресення. В своїх піснях та легендах, які передаються з роду в рід, та на яких виховувались всі покоління, тіні порівнюють Христа до українського народу, який бореться і гине за Прагду, але так як Христа - прийде і його Воскресення.

Створюючи своєрідну культуру, український народ прикрасив усі свята й церковні відпрахи прегарними співами та звичаями, однак свято Великодня є без сумніву найвеличавішим. Коли Різдво є для українця святом родинного гурту, то Великдень став у нашому народі святом цілої громади і народу. В численних звичаях, на які так багаті Великодні свята, знаходимо багато більше як саме почитання Воскресення.

доповідь на тему: "Христос - поневірюючий пролетаріат" - промовив секретар парторганізації.

- "Та не забудь щоб на цей антирелігійний вечір з'явились всі червоноармійці. Щоб в помешканнях, де розташовані червоноармійці, не було й живої душі. Черговими варто-вими на той час призначити партійців або гідданих, перевірених комсомольців. Припильний також і за тим, щоб старшини з дружинами та кож були присутні. Може переведено регізію у декого з старшин? Як гадаєш?"

- "Де в кого зробимо."

- "При ревізії не забуьте записати, що у кого вилучили та прізвище червоноармійця".

- "Гаразд".

На цьому секретар закінчив і відійшов. Плян накреслено... Робота розпочата... Восьма година ранку. Червоноармійці чотами сидять в клясах. Парторги та комсорги переводять політнавчання...

- "Сьогодні в нас тема така, товариші червоноармійці, - розпочав навчання парторг другої чоти Зумбоє. "Великодні свята - забобони дикунів". Як на вашу думку, то-

вариш Куцкевич, чи є Великодні свята дикунством?"

Червоноармійці всі насупились, насторожились. Мовчать... Червоноармієць, ставши на струнко не відповідає...

- Чому ви мовчите? Не знаєте чи як?" - запитує Зумбов.

- "Я не знаю, тоб. політрук, як вам сказати" - відповів Куцкевич.

- "А ви як думаете, чи може бітесь? У нас влада народу, радянська влада, говорить, не бітесь...

- "Та воно може, тоб. політрук Великдень у дикунів є дикунством але ж у нас, на Україні, ще за це весь народ..."

- "Не у нас на Україні, - у вас розмову Зумбов, - а в нас в Росії".

- "Та я і кажу, у нас в Росії на Київщині, заїжджаючи святкували Великодні свята... Та й за кордоном різні культурні народи, наприклад чехи, французи, святкують Великдень й тепер..., а ми, народи ССР, як це ви говорили раніше, мусимо "догнати і випередити Америку".

- "Т-а-а-к! Ну сідайте... Я зараз вам поясню. Ваші думки, т-

Ось погляньмо як святкують Великдень в призбручанських селах Поділля:

Приготування до свят.

Горді та вірні своїм чванливім приповідці: "На Поділлі хліб на кіллі, а котбасами пліт городять", подоляни гарячково приготовляються до свят. Приготування починаються ще в половині Великого Посту. Господар, покінчивши всі весняні роботи в полі, упорядковує своє господарство; попрагляє огорожу, будинки, приготовляє все необхідне до свят. Скрізь все мусить виглядати по-святковому. Та це також особливий обов'язок господині. Вона також ще задовго перед Великоднем починає приготуватись: білить хату з середини і з зовні і всі господарські будинки, міс лавки, столи, вікна, двері; приготовляє печиро вариво. Кожний член родини обов'язково мусить мати нове убрання, близну і взуття, в яке перший раз одягається на Великдень.

Через цілий Великий Піст ціла родина строго придержується церковних прописів посту. Не їдять ні набілу, ні м'яса, за винятком немовлят та хворих. Крім того старі люди в Велику П'тницю і Суботу не їдуть зовсім нічого.

Ніч під Великдень.

В Велику Суботу вечіром вже всі приготування погані бути закінчені. Кожний член родини має окреме призначення й речі, які він мусить нести до свячення.

Сам господар, голова родини, має нести велику паску (бабу), яка є з поміж усіх найбільша і найтяжча. Кожний заможний господар дуже пишався тим, коли його паска була найбільша розміром, на краще спечена і прикрашена.

Куцкевич чисто контрреволюційно. Вони походять від вашої селянської несвідомості. Робочий клас так не міркує. А наша червоноармія є армія пролетарська"- розпочав пояснення політрук Зумбов, злісно поглядаючи на червоноармійця Куцкевича, бо його відповіть сплутала всі його політичні карти.

Червоноармійці сиділи тихо, думаючи свої тижні селянські думи. А Куцкевич хотів би провалитись крізь землю... Він вже став контрреволюціонером. Зумбов намагався докести різними фальшивими твердженнями псевдонаук про "отрую" релігії для народу, про забобон святкування Великодня. Сиділи червоноармійці... думали... А в скриньках, в кишенях, знаходились листи рід рідних, дружин та товаришів, що писали, як тежко жити, бо хліба вже із Різдва немає; сидять на одній картоплі, а на працю йди щоденno... поздоровляють з святом Паски, та заздростять, що в цей день у них в армії буде хліб, обід і вечеря. Деякі батьки, що ще служили за царя, описуючи, як тоді вони святкували Великдень і "поскарці Фельдфебель даваг", наївно прохали описати, чи

й тепер святкують Великдень в червоній армії та як.

Комісар, парторганізація і комсомол розвинули активну антирелігійну працю. На перервах від навчання, на політкліладах, при виході в поле, в приватних бесідах - скрізь велися антирелігійні розмови. В "червоних кутках" вечорами збирались зібрання червоноармійців, де парторги виголосили безбожницькі доповіді. Малювалися карикатури на священиків, на Бога, на святах. Розвішувались безбожницькі гасла...

А ночами було чути тиху розмову, що велася шепотом...

"Грицю, я одержав листа. Батько пише, що в неділю, на перший день Великодня, колгосп ухвалив всім виїхати орати. В цей день один селянин не сміє залишитися в домі. Всі на працю в колгосп працювати для держави".

"А мені говорив рідний, він мій односельчанин, що наша сотня на Великдень на цілий день виходить в поле на навчання. Дивізія буде перегодити маневри. Отже ми будемо обслуговувати зв'язком. Вихід призначено на п'яту годину ранком".

Господина нестиме кошик у якому з смаком уложені: яйця, сир, ковбаса, масло, хрін, шинка, або й ціле печене порося. Крім цього їжу варто бути клєві гід хати, столовий ніж і воськова свічка. Всі інші члени родини мають також нести паски, менші розміром, відповідно до розміру і сили.

Вечері святочно прибрана громада вихідить на гисокий горб за селом або на майдан біля церкви. Там розкладають велике вогнище. Всі громадяни, а принайменше хоч один член з родини, повинні бути присутнім. Якщо когось з якоїсь родини бракує, тоді молоді збиточники - господари і парубки йдуть до нього й потихеньку відчіплюють ворота чи драбину (а давніше то й двері від хати, комори чи стодоли, або й цілого воза), і кидають на вогнище. Покараний за свою неприсутність господар ніколи не гнівається; а навіть ще й дякує "турбителям" за веселий жарт і за добру пам'ять, що й "про нього не забули", а під час свят запрошує "злочинників" на гостину.

Мимо так веселого моменту, як появі хлопці з торітми на плечах (а кожний зразу розпізнає чиї вони є), ціла громада задержує урочистий святочно-поясний настрій. На сміх і ревоти прийде час на Великдень.

В цю останню ніч перед Великоднем ніхто не спить, хіба малі діти. Дівчата і хлопці баляться біля вогню, а старші (також і молодь) слухають читання дланадцяти Євангелій та чекають урочистого проголошення: "Христос Воскрес!"

В цю хвилину лунає громовий гук з вистріленої "гармати", яку хлопці заздалегідь для цього приготовили; дзвонять дзвони: "Воістину Воскрес!"

Великдень.

Рано, як тільки розгидняється, святять паски. Давніше то ще вночі, на широні біля церкви, вже стояло багато возів, якими господари приїжджали святити паски. Ці вози були святочно прибрані, вистелені пахучим сіном, покриті килимами. На конях була найкраща упряж, а до

- "Та коли ж будемо спати? Під Великдень в нашому клубі влаштовують антирелігійний вечір. Буде робити доповідь секретар комісара, жidок Губершмідт, а потім вистава. Наказ - щоб всі до одного з'явились в клуб!"

- "Ex, Грицю, я пам'ятаю що як був малим... святкували Великдень.. А юсти, Боже мій, чого хочеш. Цілий тиждень мати з сестрою пекли, варили, писали писанки... Так?"

- "Та що й говорити!" - відповів Гриців товариш Кузкевич.

- "Що ти тут шепочете? Чому не спите? Ось запишу ваші прізвища та докладу робовому, він вам гsипле!"

грозить до них черговий вартовий по сотні.

Нарешті наступила Великодна Субота. Цілий день червоноармійці сотні зв'язку місили в полі болото, переводячи підривоточі нагчання до наступного дня - маневрів. Пізно вечором погернулись тони до касарні. Похапцем повечерявши, народили лад та чистоту зброї, одягу, ліжок. Наказ - всім з'явитися до клубу на

виставу.

Тихо зробилось в помешканнях розташовання сотні. Ні живої душі. Лише чергові парторги-вартові гиконували свої службові функції. Хтось з червоноармійців утікав до касарні, вони занотували й відсилали негайно до клубу. А в особистих речах червоноармійці, в ліжках, скриньках, порпались партревізори. Вилучали все підозріле. Знаходили натільні хрестики, молитовники, у Кузкевича виявлено нагіть Євангеліє... Вилучили. Довго тягнувся антирелігійний вечір. Червоноармійці з отупілим поглядом дивились на виставу. Кляли дружини старшин своїх чоловіків. Нарешті десь о другій годині нічі вечір скінчено. Комісар Вімба, секретар парторганізації Куперман, секретар комісара Губершмідт та комсорг, він же політрук Зумбог, зібралися у комісара на квартирі. З'явилась горілка, перекуска, різані страви. Пили, гуляли, слухали радіо, перечитували вилучені листи червоноармійців, іронічно насміхались над

гри на в'язано різнобарвних стяжок. Але в останніх часах ціла родина несла у руках паски і кошики, які були прикрашені гарно вишитими рушниками.

Всі громадяни в святочному настрої стають в два ряди навколо церкви і чекають посвячення. Священник разом з процесією виходить з церкви і з воскресною піснею на устах обходить тричі навколо церкви. За третім разом кропить людей і паски свяченою водою. Після такого урочистого посвячення люди хрістосуються, обмінюються крашанками і відходять домів.

Вдома батько бере кілька шматків паски і соли й вгощає нею всю домашню худобу, а гідтак дає їм їсти і пити. Далі обходить усе господарство і обсидає свяченою сіллю, щоб "ні хвороба ні нечисть не заводилися". Крім цього "цілушки" зі свяченої паски господиня залишає і захогує. Вони помагають під хвороби і нещасливих випадків, як для людей, так і для звірят.

Коли господар вergae до хати, уся родина вмивається. Та це вмивання не звичайне, воно має особливе значення. Першим вмивається наймолодший член родини, останнім батько. В цю воду викидають трохи свяченої солі. Після кожної особи зміняється вода і додається солі, як також кожний втирається окремим рушником. Цю воду обов'язково треба вилити під дуба так, щоб ніхто цього не бачив. Це на те, щоб кожна особа "була міцна й здорована, як дуб".

Після вмивання всі моляться і сідають за стіл, який застелений прегарно вишитим обруском. Цілий стіл заставлений багатими страгами: по самій середині стоїть велика паска, обкладена чудово розмальованими писанками; далі шинка, або ціле печене порося; "овечки" з сиру, ковбаси, хрін, часник, тарілки з "гішками" (холодець), маслом і т. д. Батько бере одно посвячене яйце без шкаралупи, ріже його на шматочки і кінцем ножа подає кожному по черзі, починаючи від старших та при цьому промовляє: "Дай, Милостивий Боже, дочекати до других Великодніх свят живими і здоровими. Христос Воскрес! Христос Воскрес! Христос Воскрес!"

За кожним разом ціла родина хором відповідає: "Воістину Воскрес!"

Після цього всі беруться до сніданку, який можна назвати найбагатшим обідом в цілому році. Звичайно при цьому не обходиться й без горілки.

Подоляк дуже радий гостей, але на Великдень особливо. Прислів'я "Гість у дім - Бог в дім" має особливе значення на Великдень. Подорожнього, як господар так і господиня будуть з великою радістю привітати і частувати всім, що мають найкращого, бо "гість на Великдень приносить щастя для цілої родини."

Після такого урочистого сніданку, все що живе й здорове йде до церкви; господарі вважають своїм обов'язком "подзвонити", щоби "коноплі, лен і гречка зародила". Молодь, хлопці і дівчата виводять під церквою "гаївки". Гаївка (по інших селах називають також гагілка) - це хоровід, що виконується під гуртовий спів дівчат, хлонців або одних і других разом.

Кожна гаївка має свій окремий зміст. Є гаївки побутові, жартівливі та історичні. В деяких з них відчувається і радість з приводу Воскресіння Христа, приходу Весни, а нагірі жартівливість:

=====

ними та кидали в вогонь. Горіли в вогні ці найдорожчі папери, що були написані незграбними, корявими руками селянина, в слова якого вкладено безмежну ширість, незмірна глибина душі, батьківська любов, туга за свободіднім життям...

Вранці НКВД заарештувало чотирьох червоноармійців, між ними Й Кулковича...

Дивізія маневрувала. Топтали червоноармійці плодочу українську землю. Падали до неї грудьми... і примала земля в обійми своїх синів....

А вгорі сонце освітлювало весняним промінням землю, співали жайворонки, голубіло небо, бо "Христос Воскрес" для всього світу...

"Прийшла весна красна красна,
Принесла нам щастя:
Річечки гід льоду згільнила, згільнила,
Квіточками землю покрила, покрила.
Пташечки співають, спігають, спірають
В Воскресення Христа прославляють.
І ми молоденькі співаймо, співаймо
Та й Весні на стрічу рушаймо, рушаймо;
Бо йде Весна красна
І несе нам щастя:
А для господарів урожай, урожай,
А для старших людей здоров'я,
А на паняночки гіночки, віночки,
А на хлопці шлеї,
Бо в них довгі шиї,
Будем запрягати,
Поїдем орати."

Коли дівчата в цей спосіб подражують хлопців і при цьому визиваючи насміхаються з них, хлопці також не дають за вигране і співають:

"Давайте нам околота
Вести дівчат до болота,
Хлопці в золоті скачуть,
Дівки ці болоті плачуть,
Руки їх в помії,
А шиї у шлеї,
Будем запрягати,
Поїдем орати!"

Дівчата перекрикуються і своїм співом стають заглушити хлопців, змінюючи в підповідних місцях слова "хлопці" на "дівчата" і на відворот. Та нарешті приходять до згоди і всі разом співають:

"Ой, зазулє зазуленко,
Закуй же нам ранесенько,
Як і тоді заку́ала,
Як панчина пропадала,
А ми пана не маємо,
В гурті й згоді співаємо,
Вже такі пішли у кути,
Що тримали на нас кнуті,
А вже такі повмирали,
Що нас били й катували..."

Між деякими побутовими гаївками дуже характерно є "Воротарчик". Це не тільки гаївка, але одночасно і забава. Дівчата вибають з поїх себе "Марусю", а хлопці "пана Сироту". Ця гаївка оспівує подію про пана, що був закохався в біdnій, але гарній дівчині. Однак пана не прийшла за нього, бо якщо тін пан, то нехай шукає собі дружинниміж панами:

"Воротар, воротарчику
Відчини горотонька,
Відчини горотонька -
Їде пан Сиротонька.
Ой, що ж то ми за пан йде,
Ой, що ж то ми за дар несе:
Перстінець золотенький
Марусі молоденькій...
А ми тебе приймемо
Та кралечки не дамо, -
Шукай собі, пане, дам,
Між такими, як ти сам.

Крім цих гаїток співають ще "Зельмана", "Огірочки", "Три сестри", "Віночок" і багато, багато інших. Всі вони стародавні, від непам'ятних часів передавалися з роду в рід і так дохогалися аж до сьогодні, хоч з часом багато з них перестали бути вживані.

Облиганий Понеділок.

Слідуючого дня свят, і поєділок, ще перед сходом сонця, хлопці йдуть "вінчувати" дівчатам. Звичайно парубок йде до своєї нареченої. При цьому хлопець хоче обілляти її водою, а вона намагається уникнути цього і першою зустріти його та обілляти водою. Родичі дівчини стараються якнайбільше сприяти хлопцега і не будять дочки, тихенько відчиняють хату, щоб гін міг обілляти її ще на ліжку.

Кажуть, що хто обілле перший, той потім має зверхність в майбутньому родинному житті. І хоч це відбувається жартом, все ж таки кожне намагається здобути першість.

Відтак, майже до сходу сонця, облигаються всі: молоді хлопці, жонаті господарі з молодицями. По цілому селі лунають веселі гигуки, крики, сміх...

По Богослуженні всі - молоді і стари, спішать до церкви, де знову починаються гаїтки і прерізні забаги але сьогодні же з багато більшим розмахом і веселістю.

Світлий Вівторок.

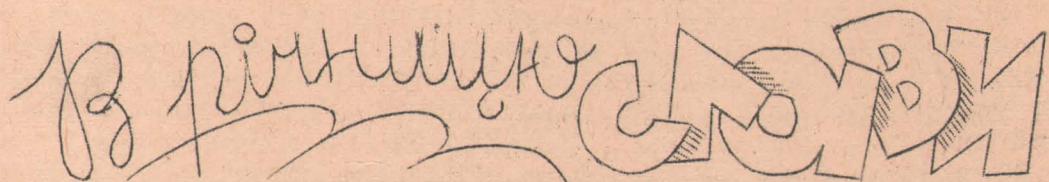
В цей день Великодні забави досягають своєї кульмінаційної точки. Від найменшої дитини, до найстаршого віком громадянина, всі радісні. Нема ні ворогів, ні противників. Всі, як одна родина, весело забавляються, забуши за всі свої турботи. Багляться "рибки", "кота і мишкі", "ремінця", "опришка", "скакуна" і багато інших забав, на описання яких треба було б багато більше місяця.

Вершком всіх цих забав є т. зв. "випорідження війни" старими, але ще досить моторними жінками, - чоловікам... Скільки то веселості! Кожний держиться за живіт, щоб не тріснути зі сміху, дивлячись, як жінки "воюють" з чоловіками...

Так весело і радісно відбувається свято Великодня в призбручанських селах Поділля.

(За матеріалами п. пор. Мельника. - Т. В.)

"П. П".

"В тому наша слага,
Що през шаблю маєм права"
(Гетьман Івац Мазепа).

Вже повних чотири роки веде український народ збройну боротьбу проти тотальних режимів - спочатку німецького, а потім більшовицького. Цю боротьбу починав він у найтяжчі часи повної політичної самітності, без жодної допомоги, співчуття чи захоти, в умовах подвійного наступу не нашану політичну волю, да наше національне існування. Склались уже так історичні події і результаті воєнних дій, що на зміну більшовикам, прийшли німці з такою ж самою програмою безоглядного визиску України та винищенню її населення. З нечутаною безоглядністю, в найбільш брутальній формі в короткому часі почали німці переводити в життя те, що більшовики планували на довгі роки, маскуючи свою дійсну програму світоглядовим вченням марксизму-ленінізму та сталінською практичною програмою побудови соціалізму-комунізму.

ВІДЧУНД

Як під осінь заплакані лози
За весною голосять у лузі,
Так в душі я спігаю крізь слізи
За моею Вітчизною і тузі.

Так в душі я спігаю крізь муки,
Про кохану мою Батьківщину,
Піді маю до Господа руки,
Щоб післати їй щасливу годину.

Я не хочу ні грошей, ні слави,
Однієї бажаю заплати,
Щоб на землях моєї держави
Заспівали цю пісню дігчата.

Щоб над краєм дзвінком подограю
В перелігах відбився мій голос,
Де лани простяглися безкраї,
Де, мов море, хвилюється колос.

Де ціте волошками толока,
Де я серця лишив половину,
Щоб під нього одна синьоока
До очей приложила хустину.

І хоч зразу тільки декому, а згодом усім, стало зрозуміло, що побут німців в Україні не буде довгим і що на зміну їм знову вернутися більшовики. Проте сам побут німців на наших землях і їхня політика, створили такі відмінні від попередніх умовини життя, що це мусіло привести до зміни попередніх організаційних форм і тактики українського визвольного руху. Український народ, політично усвідомлений і активізований у своїй найширшій масі, переходить від попередніх типів політичного життя – маніфестації настроїв і пасивного спротиву, до активної збройної дії. Не вдаючись у детальний аналіз історичної основи, на якій рожиться наш повстанчий рух, не перераховуючи всіх причин, які склалися на те, що наш народ мусів вибрати таку, а не іншу тактику політичної боротьби. Мусимо ствердити одне: повстанська боротьба Україні має вже свою чотирілітню історію. Вже цей факт говорить про себе дуже багато. Він сам по собі підтверджує найкраще, що ця боротьба не короткотривала загорашення, не реакція на якусь конкретну проминаючу подію, а історичний процес глибокого змісту, що мусить мати погану суспільну основу і мусить привести до серйозних наслідків. Масовість повстанського руху підтверджує цей факт. Ця масовість свідчить найкраще про те, що УПА це не тільки якоєсь групи чи партії, а всенародний революційний злив, якого хвилі сьогодні сягнули вже всіх партійних дзвіниць і на наших очах перетоплюють психіку українця-патріота своєї хати, будь чи партії, в один тип соборної української людини. Є ще один момент, про який не слід забути. УПА – це твір народу, його здорових елементів, а насамперед селянства і робітництва, що є найкращим доказом його реальності, конечності.

Вже весною 1939 року (15 березня) проголошується незалежність Закарпатської України, а 30 червня 1941 року у Львові відновлюється Українська Самостійна Соборна Держава. Цих два великих державних акти були виявом незламних прагнень нашого народу до незалежності, виявом його твердої державницької волі.

Знищення німцями української Державності, переслідування українського національно-самостійницького руху, брутальність та звірства, жахлигий визиск населення, викликує українську протиакцію. На заклик революційно-самостійницького ОУН, українці бойкотують обов'язкову здачу харчів та циїзд на роботу до Німеччини. Німци посилюють репресії. Загрожена українська молодь криється перед німецькими облавами і це народжує масове підпілля. Під осінь 1942 р., коли природні умовини не дозволяють критися індивідуально, молодь організовує відділи збройної самооборони. Ці відділи згутається погстанськими у відміну від більшовицької партизанки, яка ділає як знаряддя московського імперіалізму та проти якої борються українські погстанці. Весною 1943 р. українські погстанці об'єднуються в одно тіло, під назвою Українська Постанча Армія - УПА з власною Головною Командою (штабом) на чолі. Здійснюється велика мрія прогідника УВО-ОУН сл. пам'яті полк. Еугена Коновалця. В той же час українські погстанці розбивають в'язниці та концтабори і звільняють політичних в'язнів в Рівному та інших містах Волині (27.3.43. звільнено 5.000 осіб у місті Ковель). Це була перша акція УПА у ширшому розмірі.

В літку 1943 р. Волинь перетворюється в справжню Запоріжську Січ, де збираються українці-боїки, революціонери-самостійники з усіх земель України. В рядах УПА начислюється на той час біля чверти мільйону воїків, що вишколюються та беруть участь в боях. Кількість УПА в той час перебільшувала з'єднані війська УНР та УГА в літку 1919 року. УПА має чітку військову організацію, власні майстерні, магазини, вишколює старшин та підстаршин, і має притягливість до других партизанок інших народів Європи, не має жодної допомоги від чужих держав. Це був важкий, але самостійницький шлях. Не мючи підтримки ззовні, ані власної держави, озброїти та вишколити власне військо не є так легко. Та не тільки своє власне, але для проведення боротьби спільними силами поневолених народів проти брунатного та червоного імперіалізмів, в УПА політично та військово підготовляється інших національних борців та створюються іхні національні військові формациї, а восени 1943 р. проводиться з'їзд поневолених народів Європи і Азії. Український народ рішуче виступає проти творення різних військових формаций з поневолених народів, а зокрема українців, в користь Москви чи Берліну, а закликає всіх ставати лише в лаги УПА, як єдиної української збройної сили. Лише український народ, в спілці з іншими поневоленими народами, є тою базою, на якій розгортає свої дії геройчна УПА.

Тодішній Головний Командант УПА Клим Савур - сл. п. майор Дмитро Клячківський та шеф Головного Штабу, сл. п. генерал Ступницький-Гончаренко (обидва полягли на полі слави 1945 р.) за допомогою революційно-самостійницького ОУН та українців-старшин всіх вишколів, в тяжких умовах проводять цю велику і складну роботу в обличчі двох фронтів: більшовицького та німецького. Під осінь 1943 р., в наслідок своїх військових дій, УПА була фактичним господарем Волині, а рейди загонів УПА мали під свою контролю Правобережжя, Галичину, Білорусь та Забужжя, підроджуючи бойові традиції українського народу. В теренах окупованих УПА, народ почував себе під її захистом і мав спокій від німців та більшовицьких партизанів; був вільний від здачі контингентів, харчів та людей ворогові. Українці були впевнені в обороні УПА.

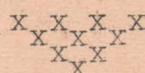
В 1944 р., в часі пересунення німецько-більшовицького фронту на захід, створюється на базі боротьби УПА єдиний національно-революційний провід, фактично підпільний уряд України - Українська Головна Визвольна Рада (УГВР), з усіх земель та середовищ українського народу, яка і досі, перебуваючи в краю, керує збройною боротьбою УПА та всім підпільно-визвольним рухом. Для керування визвольною боротьбою всіх свободолюбивих народів Європи і Азії, здійснюючи клич "Воля народам! Воля людині!", створирся Антибільшовицький Бльок Народів (АН), який

діє, і буде діяти, аж до погалення "торми народів" - СРСР і створення нового справедливого суспільного ладу. Незламні духом, сміливі лицарі УПА і сьогодні прогадяють свою згитяжну боротьбу проти наїздника під командою ген. Т. Чупринки та УГВР аж до остаточної перемоги. В четверту річницю УПА ми можемо сміло сказати, що надії українського народу бачити в УПА власну силу і оборону перед наїздниками та доказ перед світом живучості наших самостійницьких ідей, і незмінності державницьких традицій, як факт, УПА є спогнені цілком.

УПА - це гордість української нації.

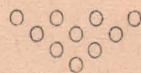
"Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю... Кров пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все теплим буде в душі нації, все відограватиме роль непокоючого, триожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе продовжувати почате."

(Із заповіту Головного Отамана Симона Петлюри).

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ПРОСВІТЯНИНА.

- 1) Я є "Просвіта", що вивела Тебе і виводить інших з нетрів темряви і неволі духа. Поможи доброму ділу!
- 2) Заклику душі, яка виходу з темряви шукає, "Просвіта" ніколи не оставила без відгомону.
- 3) Пам'ятай, що день 8-ого грудня є днем уродин "Просвіти". Цей день згадай дарунком для неї.
- 4) Освіта і знання дозволяють Тобі краще жити. Пам'ятай, що є міліони Українців, які також цього бажають і чекають на Твою поміч. Вступай в члени "Просвіти"!
- 5) Не вбивай духа Народу своєю байдужністю. Приложи руку до розбудження Його, а зробиш це як член "Просвіти".
- 6) Не будь галапасом на тілі Народу, який Тебе виховав. Коли вже маєш, дай другим. Будь членом "Просвіти"!
- 7) Бери від других народів культуру і усе, що добре й гарне і давай своєму Народові. Роби просвітнє діло!
- 8) "Просвіта" - це найкращий вартовий українського духа. І Ти, як член, стань в її рядах!
- 9) "Просвіта" - це армія велика. Хто не в її рядах - цей дезертир!
- 10) Нехай не буде ні одного Українця, який не бувби членом "Просвіти"!!!

ХРОНІКА

з діяльності ОТТ "Просвіта" за I-шу чверть 1947 р.

1. В січні місяці ц. р. наш відповідальний редактор "Світла" п. Білик О. виїхав на студію, а після деякої перерви відновив свою діяльність попередній редактор п. хор. Шкандрій (поет Б. Бора).
2. В лютому ц. р. відбулася поширенна нарада просвітянського активу нашого табору, на якій ухвалено, додержуючись статуту ОТТП, з метою оформлення і стабілізації просвітянського членства, видати викаzки членам ТТП, що є здійснюється.
3. Протягом останнього часу наше гидавництво видало: одноднівку до 22 січня, реферат до Крут, реферат на сідоровчі теми, З-4 і 5 числа бюллетень ОТТ "Просвіта".
4. В лютому переведено перевірку діловедення по ТТ "Просвіта".
5. Проседено інструктильну нараду бібліотекарів, скарбників, секретарів та керівників самоосвітніх гуртків низових товаристств.
6. Влаштовано свята: Різдва, 22 січня, Крут, Ольги Басараб, Т. Шевченка, та Закарпатської України. Місяць березень присвячено Шевченко.

3 期 I C T

І. о. пор. Е. Кордбаз	ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВЕ	стор. 2
2. Б. Бора	З'ЄДНАЙМОСЬ НИНІ	3
3. С. Боецар	ВОСКРЕСАТИ ДЛЯ НІЗ МУСИЧ	4
4. В. Д.	ВЕЛИКОДНІ ТЕАТРАЛЬНІ ДІЛСТВА	4
5. Юрійдост Підкова	ЧЕРВОНА АРМІЯ"	6
6. Томків В.	ВЕЛИКДЕНЬ В ПРИЗБУЧАНСЬКИХ СЕЛАХ, ПОДІЛЛЯ	7
7. Амирій Легіт	БАКАЛІЯ	13
8. "Н.П."	В РІЧНІЦЮ СЛАВИ	12
9. ДІСТЬ ЗАПОВІДЕЙ ПРОСВІТЯНИНА		15
ІО. ХРОДКА		15